

entrevista

Patricia Kipping no sabia res de Catalunya quan va conèixer John Langdon-Davies. Van venir-hi a viure el 1950. En John, el seu marit, ja havia viscut a Ripoll, entre 1921 i 1922; a Sant Feliu de Guíxols, entre 1927 i 1929, i a la Catalunya republicana, durant la Guerra Civil. Havia conegut Josep Pla i Marià Manent i Ventura Gasol i Carles Riba... I havia escrit *Dancing Catalans*, que és, segons Josep Pla, el millor assaig que s'ha escrit mai sobre la sardana, tot i que va molt més enllà de la nostra dansa perquè, tal com va dir Enric Morera i tal com pensava John Langdon-Davies, «la sardana és Catalunya».

PATRICIA KIPPING

VÍDUA DE JOHN LANGDON-DAVIES

*«Sempre havia dit
que volia veure què hi havia
més enllà dels Pirineus»*

XAVIER CORTADELLAS > TEXT

EDUARD PUNSET > FOTOGRAFIA

—En John i jo ens vam conèixer el 1948. Jo era secretària del Tavistock Institute for Human Relations. Hi havia un departament editorial, publicaven llibres i fullets sobre salut mental. En John venia un cop a la setmana com a assistent editorial. Ens vam casar i, dos anys més tard, vam venir a Catalunya amb la idea de quedar-nos-hi. De moment, ens vam instal·lar a Premià de Dalt, a casa de Marià Manent.

—Segons escriu Miquel Berga a *Una biografia anglo-catalana*, Manent i John Langdon-Davies s'havien conegut el 1921 o el 1922, quan en John va instal·lar-se a Ripoll amb la Connie, la seva primera dona. A Ripoll, va publicar un llibre de poesia: *Man on Mountain*.

—Bé, en John no es dedicava especialment a la poesia, però va escriure aquest llibre inspirat en la naturalesa,

i alguns poetes catalans el van llegir i en van traduir alguns versos. En John havia estat a Irlanda i, a més de valorar la seva poesia, aquells poetes el veien com un anglès que entenia Irlanda i que entenia Catalunya.

—En tot cas, John Langdon-Davies va fer conèixer a Manent *A Hundred and Seventy Chinese Poems*, d'Arthur Waley. Manent en va treure els

poemes de *L'aire daurat*. És per això que va dedicar aquest llibre a ell i a la Connie.

—Però, és clar, tot això era molt abans que jo el conegués. A Ripoll, en John va conèixer Ramon Casanova, que es va convertir en el seu gran amic i en el seu gran guia pel Pirineu. A en John no li agradava la societat de les màquines, buscava un lloc que estigués fora d'això, encara que sabia que era inevitable que el maquinisme acabés estenent-se a pertot. Aquells anys, ni Catalunya ni Espanya no es coneixien gaire, i ell sempre havia dit que volia anar a veure què hi havia més enllà dels Pirineus. Va venir a Catalunya, li va agradar i va decidir que aquest seria el seu lloc, el seu país. Sempre més va voler tornar.

—Encara que va passar temporades a Anglaterra i fins i tot als Estats Units.

—Als Estats Units va anar-hi sobretot els anys trenta, l'època en què va estar casat amb Betty Barr, que era actriu i ballarina. En John participava en els Lecture Tours, unes conferències anuals sobre temes literaris, científics, socials... que feien alguns escriptors, sobretot als *women's clubs*. Però li voldria aclarir que ell no estava del tot en contra del món modern. Li agradava el ball modern i li agradava el jazz. Sempre deia que el món no es podia quedar quiet pel gust d'una persona. Sabia que el món ha d'avançar, que ha de fer els seus canvis, però esperava que Catalunya, que la cultura catalana, sobrevisqués, encara que li feia una mica de por que se'n perdés alguna cosa a causa de la mecanització. Em sembla que és a *Dancing Catalans* on escriu que no voldria que la sardana es convertís en una antiguitat. Volia que fos com és encara avui, una música viva, que canvia sense deixar de ser el que és. Li hauria agradat veure el que fan els compositors i els músics de cobla actuals, alguns dels quals són hereus de pares, avis o altres familiars que es van dedicar també a la sardana.

Va venir a Catalunya, li va agradar i va decidir que aquest seria el seu lloc, el seu país. Sempre més va voler tornar

—En tot cas, em sembla que abans d'anar als Estats Units, John Langdon-Davies va formar part del Parlament Britànic.

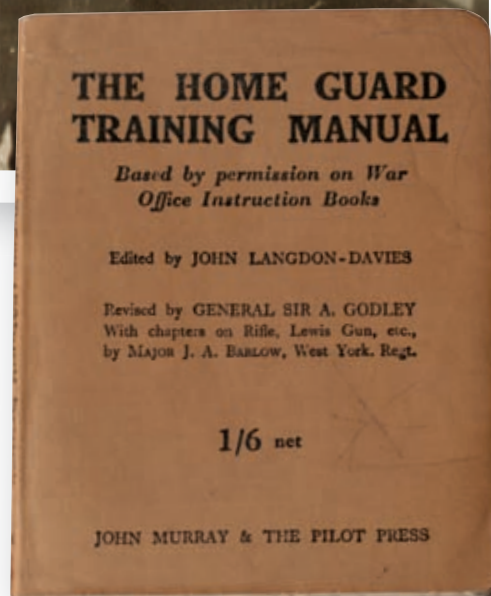
—Ara parla dels anys vint. És veritat que va presentar-se a les eleccions més d'un cop. Però no va guanyar mai, i fins i tot hi va perdre diners, perquè per presentar-se calia pagar un dipòsit que no es recuperava si no s'obtenia un percentatge específic de vots.

—Berga també escriu que Langdon-Davies era un liberal d'esquerres, proper al Partit Comunista.

—En John era un *fellow traveller*, una persona que es mirava amb una certa simpatia el comunisme, encara que no del tot. Quasi tots els intel·lectuals d'esquerres eren *fellow travellers*. En John deia que havia estat una llàstima que el comunisme no s'hagués iniciat a

>> John Langdon-Davies a la seva taula de treball.

Espanya, perquè hauria pogut ser una mica més humà que el que va triomfar a Rússia. Jo diria que també tenia una certa simpatia per l'anarquisme, encara que deia que no era un moviment pràctic i, sobretot, que no era la millor manera de lluitar i de guanyar una guerra. El 1937, en John va escriure *The Tragic Week*, un llibre-reportatge sobre el que va passar a Catalunya entre el 25 d'abril i el 8 de maig. Després de la Guerra Civil, va anar a Hèlsinki com a corresponal de l'*Evening Standard* per cobrir la guerra entre Finlàndia i Rússia, i va escriure *Finland, The First Total War*. Ell era un pacifista, un quà-quer, però també estava contra qual-

sevol tipus de totalitarisme, i les seves experiències a Finlàndia i a la Guerra Civil Espanyola li van fer entendre que a vegades no hi ha cap més camí que defensar-se. Va acabar essent comandant d'un *home guard training school* i va escriure *The Home Guard Training Manual*, un manual per aprendre a defensar-se i combatre, per preparar el poble

En John sabia que el món ha d'avançar. Sempre deia que el món no es podia quedar quiet pel gust d'una persona

contra les invasions. Parlant clarament, és un llibre que ensenya a matar un home abans que aquest home et mati a tu. Va ser el seu gran *best-seller*. Tot això no vol dir, però, que la feina que feia en el *home guard* no li portés també crisis de consciència. En John havia estat objector de consciència durant la Primera Guerra Mundial, però durant la Segona Guerra Mundial es va trobar que estava ensenyant a matar; va ser una època molt dura.

—**Reculem a la Guerra Civil. Langdon-Davies va arribar a la península abans que comencés.**

—Sí. Va tornar a Espanya com a corresponçal del *News Chronicle* i va viure el Primer de Maig de 1936 a Madrid. Ho va reflectir al primer capítol de *Darrere les barricades*, que va escriure en cinc setmanes i que Angle Editorial acaba de publicar en català. De fet, en anglès es titula *Behind the Spanish Barricades*.

—**El 1952 va escriure *Gatherings from Catalonia*.**

—Érem a Llafranc. També el va escriure en poques setmanes. *Gatherings from Catalonia* no és una guia de Catalunya, sinó un recull, com diu el títol. Aquells anys ens fèiem molt amb Josep Pla.

>> *Josep Pla fotografiat per John Langdon-Davies al seu mas, a l'era i a la seva taula de treball.*

De tant en tant anàvem al seu mas a Llofriu. Una vegada vam dinar amb ell a Barcelona, al restaurant Set Portes. «Tranquils, tranquils, ja pago jo, però ho pagaré un altre dia». No em penso pas que pagués mai. Quan no li interessava parlar d'una cosa, en Pla s'abaixava la boina, treia fum del cigarret, es tornava a posar la boina i somreia.

—**Em pensava que de Premià havien anat a viure directament a Sant Feliu.**

—Sí, sí, així va ser. A Llafranc vam passar-hi només unes setmanes d'estiu. Vam instal·lar-nos a Sant Feliu, a Casa Rovira, on vam fer un hotelet. En Pla i en Manent hi venien a vegades a veure en John. Als vespres feien tertúlies on, tal com diem en anglès, parlaven de *love, life and literature*. En John gravava les converses, però aquelles cintes s'han perdut.

Quan no li interessava parlar d'una cosa, en Pla s'abaixava la boina, treia fum del cigarret, es tornava a posar la boina i somreia

>> *Little Maria a Casa Rovira, a l'època en què John Langdon-Davies i E. J. Dingwall escrivien The Unknown. Is it nearer?*

—A Sant Feliu?

—En un armari de l'àtic de l'última casa que vaig tenir a Anglaterra, a Shoreham (Kent), on va morir en John. Vaig marxar de la casa i no me les vaig endur. Ara serien un tresor, però la gravadora no funcionava i les cintes s'havien embolicat en un sol manyoc. A més, en aquella època no donàvem tanta importància a totes aquestes coses. Per cert, durant la seva primera estada a Sant Feliu, els anys vint, en John vivia molt a prop d'on som ara.

—Al passeig dels Guíxols? A tocar del mar?

—Sí, molt a prop. Llavors tot això eren cases petites de pescadors. Va ser aquí on va escriure *Dancing Catalans*, que l'any 1998 l'Andrew, el nostre segon fill, va traduir al català amb el títol de *Mites i felicitats dels catalans*. Però parlàvem de Casa Rovira. La vam llogar durant uns anys fins que vam poder comprar-la, el 1971, sis mesos abans que morís en John. Casa Rovira era un hotel petit, una *pension*. Hi havia sis habitacions i nosaltres en vam fer dues més. Al començament, la majoria dels nostres

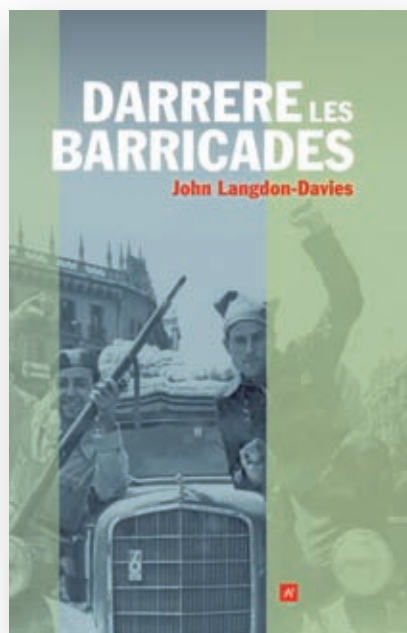
>> *A sota, foto de la pel·lícula Only Two can Play (1962), basada en la novel·la That Uncertain Feeling, de Kingsley Amis, on Peter Sellers té a les mans un exemplar del llibre Sex, Sin and Sanctity, de John Langdon-Davies.*

clients eren anglesos, però en pocs anys va venir gent de tot arreu. No els consideràvem clients, sinó amics.

—Potser el seu home estava cansat de ser periodista.

—No em sembla que n'estigués cansat. Li agradava ser-ho, però volia dedicar-se a escriure coses més profundes i no con-

>> *Darrere les barricades (Behind the Spanish Barricades), que va escriure en cinc setmanes i que Angle Editorial acaba de publicar en català.*

tinuar fent *potboilers*, tal com diem en anglès, llibres per guanyar-se la vida. Va ser més aviat la seva mala salut, la bronquitis i un emfisema, el que va impedir que escrivís tant com havia planificat. D'altra banda, també havia de treballar a Casa Rovira. I els clients, els amics, no paraven de preguntar-li coses sobre Catalunya i, a vegades, sobre la guerra.

A Casa Rovira parlava sobretot de la cultura catalana, perquè valorava molt la sardana, la literatura, la cultura d'aquest país

—I els en parlava?

—Deia: «Si em poso a parlar d'això no tindràs ni un minut de vacances, perquè podria estar-m'hi mesos». A la nit, però, feia com unes conferències. Hi parlava poc de la guerra, sobretot hi parlava de la cultura catalana, perquè volia que Catalunya fos més coneguda. Valorava molt la sardana, la literatura, la cultura d'aquest país.

—Entre els clients hi devia haver algun personatge conegut.

—Alguns, sí. Hi havia Rebecca West, que va ser escriptora i que va tenir una relació sentimental amb H. G. Wells. També Nancy Cunard, que era una dona riquíssima, hereva dels creuers Cunard, que va ser musa de molts avantguardistes i que havia treballat en un dels grups que recollien diners per ajudar Espanya durant

la Guerra Civil. En aquesta mateixa època, en John havia creat el Foster Parents Scheme for Children in Spain, que es dedicava a la cura de nens orfes refugiats a cases fora de la ciutat. El govern proveïa l'allotjament, i la resta de despeses les cobrien els padrins i altres ajudes internacionals. Dels centres en deia *colònies*. La primera, Torre Inglaterra, era a Puigcerdà. En John pensava que era important que, a més de roba i allotjament i menjar, aquells nens tinguessin la sensació que algú els estimava, per això buscava gent d'Anglaterra i d'Amèrica que els apadrinessin. Els padrins pagaven una quantitat per nen i enviaven cartes i regals als nens que havien apadrinat, com si fossin uns pares absents. The Foster Parents Scheme for Children in Spain és el començament del Plan International...

—Encara existeix?

—Oi tant! És enorme, funciona a tot el món. Pot consultar el seu web. Avui, a Espanya, la seu del Plan International és a Madrid. L'any passat van celebrar els seus primers setanta anys. Van fer un CD que començava amb una foto enorme d'en John, el fundador. Avui, Plan International treballa molt amb nenes pobres, marginades. A Cambodja, per exemple. La Deborah, que és l'única filla que vam tenir, hi està vinculada, tot i que no regularment. Té apadrinades un parell de nenes africanes. En James, el nostre fill petit, també.

—Ja m'ha parlat de tres fills...

—Falta en Nicholas, el gran. Després hi ha l'Andrew, la Deborah i en James. Tots tres nois viuen a Catalunya. La Deborah, en canvi, viu a Anglaterra, però ve de visita cada dos mesos.

—Quan parlava dels *potboilers* pensava també en els llibres de divulgació científica que va escriure en John?

—Sí, també. Ell escrivia llibres periòdics, llibres sobre Catalunya, llibres de divulgació històrica i llibres científics i de parapsicologia. Li interessaven tots aquests temes, no es pensi, però sempre confiava que tindria temps per escriure coses més profundes.

A Casa Rovira venien Nancy Cunard i també Rebecca West, que va ser escriptora i que va tenir una relació sentimental amb H. G. Wells

>> *Patricia i John Langdon-Davies amb el seu fill Nicholas, a la Casa Rovira, la dècada dels 50.*

—**Compto, però, que hi devia treballar també altra gent, a Casa Rovira.**

—Moltes de les noies que hi treballaven havien vingut d'Andalusia. La majoria es deien *Maria*, i nosaltres els dèiem *les Maries*. N'hi havia una a qui dèiem *Little Maria* que va fer de mainadera de l'Andrew. Tenia catorze anys. En John estava escrivint un llibre de parapsicologia amb E. J. Dingwall. *The Unknown. Is it nearer? (El desconegut. És a prop?)*. Tenien un joc de cartes especials per fer experiments. Les distribuïen en cinc grups i miraven qui era capaç d'endevinar-ne més sense veure-les. Ningú no va arribar mai al nombre d'encerts de *Little Maria*: vint-i-una, vint-i-tres, a vegades vint-i-quatre sobre vint-i-cinc. En John i en Dingwall estaven impressionats. Va venir un especialista de Londres per examinar-la.

—**No m'ha dit res de George Orwell.**

—En John no me'n parlava mai gaire. Van estar a Barcelona a la mateixa època, el 1937, però no es van conèixer. En John l'admirava com a escriptor, i també per les seves activitats a favor de la Repú-

blica –el van ferir greument, això ho sap tothom–, però no li agradava tant que es presentés com un especialista en coses catalanes, perquè no ho era el 1936 ni ho va ser tampoc després. Va venir a Catalunya pensant que això era un racó més d'Espanya. Va estar-hi sis mesos. A vostè li sembla que en sis mesos n'hi havia prou perquè pogués parlar de Catalunya tal com ho feia, perquè acabés presentant-se com el gran especialista? Avui, ja hi ha molta gent que s'ha adonat que era en John qui coneixia Catalunya i la seva gent i la política catalana de dalt a baix. A en John li agradava *Homenatge a Catalunya*, però amb matisos. Ho va escriure en una crítica que va fer sobre aquest llibre. Orwell, en canvi, va escriure que no podia ser cert que John hagués estat a tots els llocs on va estar durant aquella setmana tràgica de la Guerra Civil a Barcelona abans d'escriure *Darrere les barricades*.

—El seu marit també va conèixer Virginia Woolf. Miquel Berga escriu que Langdon-Davies va formar part del Club 1917, que va crear Leonard Woolf, el marit de Virginia. En canvi, no explica que anys més tard, al final d'*Una cambra pròpia*, Virginia Woolf critica Langdon-Davies perquè a *Short History of Women* va escriure: «Quan els infants deixen de ser totalment desitjables, les dones deixen de ser totalment necessàries».

—Però jo també ho veig així. I sóc una dona. En John no va en contra de les dones, al contrari: dóna una opinió científica. Virginia Woolf va ser una gran escriptora; tinc els sis o set volums de les seves cartes i diaris, que rellegeixo de tant en tant. Els ha llegit?

—**No, el meu anglès no és tan bo.**

—Virginia Woolf era molt feminista, però també una mica especial.

Xavier Cortadellas és professor.

En John admirava Orwell com a escriptor, però no li agradava tant que es presentés com a especialista en coses catalanes